

UTTALSPROJEKTET

UTVÄRDERING AV V2:S SVENSKKUNSKAPER

Anna Källberg, 2005-02-16

INNEHÅLLSFÖRETECKNING

1. SYFTE	3
2. BAKGRUND	3
3. METOD OCH RESULTAT	3
3.1 PANELBEDÖMNING	4
3.1.1 Syfte	4
3.1.2 Tillvägagångssätt	4
3.1.3 Resultat	5
3.1.4 Diskussion	7
3.2 TEXTLÄSNINGSANALYS	8
3.2.1 Syfte	8
3.2.2 Tillvägagångssätt	8
3.2.3 Resultat	9
3.2.4 Diskussion	11
3.3 LÄRARENS SUBJEKTIVA UPPFATTNING	11
3.3.1 Syfte	11
3.3.2 Tillvägagångssätt	11
3.3.3 Resultat	11
3.3.4 Diskussion	13
3.4 DELTAGARNAS SUBJEKTIVA UPPFATTNING	13
3.4.1 Syfte	13
3.4.2 Tillvägagångssätt	13
3.4.3 Resultat	14
3.4.4 Diskussion	16
4. DISKUSSION	17

1. SYFTE

Utvärderingen ska besvara frågorna kring hur fruktsam undervisningsmetoden inom Uttalsprojektet varit. Målet var att alla deltagare skulle få ett uttal som inte utgjorde något hinder för den muntliga kommunikationen. Det fanns även utvecklingsmål som innefattade särskilda uttalsaspekter som man tränade på under uttalslektionerna.

2. BAKGRUND

Uttalsprojektet har i svenskundervisningen använt PROSODIA-metoden som innebär att man medvetandegör det svenska uttalets satsrytm, fokusbetoning, ordbetoning och komplementär längd, för deltagarna. I september 2004 startade den s.k. V2-gruppen som var en reparationsgrupp bestående av 12 deltagare. Alla hade läst SFI tidigare (dock olika länge) men behövde förbättra sin svenska och bl.a. reparera sitt uttal, för att få det mer förståeligt och svenskklingande. Deltagarna i V2 hade följande bakgrund när det gäller nationalitet, förstaspråk, utbildningstid i år, tid i Sverige och tid i SFI:

Namn	Nationalitet	Språk	Utb.	Tid i Sverige	SFI
Jao	Thailand	Thailändska	9	2 år	2 år
Lamin	Gambia	Mandinka	11	2 år 5 mån	2 år
Mohammadjan	Afghanistan	Dari	4	3 år	2 år
Nafisa	Afghanistan	Dari	6	2 år 4 mån	4 år
Neshtman	Irak	Sorani	10	7 år	8 mån
Nitaya	Thailand	Thailändska	8	1 år 8 mån	1 år
Radifeh	Iran	Persiska	10	5 år	3 år
Ramzia	Afghanistan	Dari	3	2 år	1 år
Rohin	Afghanistan	Dari	5	2 år	1 år
Soran	Irak	Kurdiska	6	5 år 6 mån	5,5 år
Teofila	Filipinerna	Tagalog	11	2 år 2 mån	1,5 år
Yohannes	Eritrea	Tigrinska	12	2 år 8 mån	2 år

Uttalskursen, som pågick i ca tre och en halv månad, har för V2-gruppen inneburit att särskilda uttalslektioner fick komplettera den vanliga SFI-undervisningen. Under uttalslektionerna, som sammanlagt upptog 35 timmar, tränade man på den svenska satsrytmen, sammansättningsaccent, fonemuttal o.s.v. enligt PSOSODIA-metoden i en basmodul. Deltagarna fick huvudsakligen gruppundervisning med några kompletterande övningar med Lingus-baserade språkträningsprogram.

3. METOD OCH RESULTAT

För att få en helhetsbild av Uttalsprojektets eventuella inverkan på deltagarnas språkkunskaper har utvärderaren använt sig av fyra metoder:

- Panelbedömning med naiva lyssnare

- Uttalsanalys av högläsning
- Lärarens subjektiva uppfattning
- Deltagarnas subjektiva uppfattning

Varje metod beskrivs i ett varsitt stycke, där syftet med metoden, tillvägagångssätt, resultat och en diskussion kring resultatet ges.

3.1 PANELBEDÖMNING

3.1.1 Syfte

Utanför skolsalen väntar samhällets förväntningar på deltagarnas svenskkunskaper. Där omges de av människor att kommunicera och interagera med och det mesta sker på muntlig väg. Det är till den verkligheten de behöver sina kunskaper, för att göra sig förstådda och förstå andra. Det är därför en viktig del av språkutvärderingen att undersöka hur vanligt folk uppfattar deltagarnas uttal. Det handlar då om deras subjektiva bedömning av hur deltagarna pratar. Att bedömningen är subjektiv medför självklart faktorer som påverkar resultatet i form av bedömarens personliga referensramar. Enligt tidigare studier kan naiva lyssnare göra en uttalsbedömning som rättvist följer en fonetisk analys (Cunningham & Engstrand, 1989; Boyd, 2003).

3.1.2 Tillvägagångssätt

Eftersom tal till bild inte blev tillräckligt representativt material för panelbedömning användes talsekvenser från den sista intervjun i stället. Panelen med naiva lyssnare bestod av 10 personer, varav hälften kvinnor och hälften män. Tre personer var mellan 20 och 25 år, fem stycken var mellan 25 och 35 år medan två var mellan 50 och 60 år. Bedömarna fick lyssna till talsekvenser upptagna från varje deltagare och värdera deras uttal individuellt utifrån två enkätfrågor. Den första värderingen av uttalet görs på en s.k. VAS-skala (Visual Analog Scale) med två poler som har en osynlig gradering från 0 till 10. VAS-skalan(nedan) är en bra sätt att mäta en individs uppfattning (Wewers & Lowe, 1990) där graderingen endast är synlig för utvärderaren.

Mycket dåligt uttal |-----| Mycket bra uttal

Den andra värderingen görs genom att välja det mest passande av fem alternativ:

Uttalet utgör (ett) ...

mycket stort hinder stort hinder litet hinder mycket litet hinder inget hinder

... för den muntliga kommunikationen.

3.1.3 Resultat

I tabell 1 redovisas hur de tio de naiva lyssnarna har bedömt deltagarnas uttal. Den första kolumnen anger bedömarens kön och ålder. För varje deltagare finns två värden. Det första värdet är avläst från VAS-skalan och är en siffra mellan 0.0 och 10.0, där 0.0 är *Mycket dåligt uttal* och 10.0 är *Mycket bra uttal*. Det andra värdet är en förkortning för det alternativ bedömarens valt gällande deltagarens uttal som ett eventuella hinder för den muntliga kommunikationen, där MSH=*mycket stort hinder*, SH=*stort hinder*, LH=*litet hinder*, MLH=*mycket litet hinder* och IH=*inget hinder*. Avvikande bedömningar och ologiska kombinationer mellan första och andra värdet har markerats.

Tabell 1. Varje bedömares värdering av deltagarna. M=man, K=kvinn.

Avvikande bedömning, Ologisk kombination mellan värdet från fråga 1 och fråga 2.

Bedömare	1 Lamin	2 Mohamm.	3 Nafisa	4 Neshtiman	5 Nitaya	6 Radife
1 K 20	3.5 LH	6.5 MLH	8.0 LH	2.1 SH	8.8 IH	5.2 LH
2 M 21	3.8 LH	3.0 SH	4.2 MLH	1.5 SH	7.0 MLH	3.0 SH
3 M 20	3.9 SH	2.0 SH	7.3 MLH	2.0 SH	7.4 MLH	4.0 SH
4 K 27	2.8 SH	2.8 SH	7.2 MLH	2.4 SH	6.9 LH	2.4 SH
5 K 56	4.5 LH	7.0 LH	6.7 MLH	6.0 LH	9.5 IH	5.8 LH
6 M 57	1.2 SH	5.3 IH	7.2 IH	1.2 LH	7.0 MLH	6.7 LH
7 M 31	1.8 LH	2.3 MLH	1.1 MLH	4.2 LH	4.7 MLH	6.8 MLH
8 K 30	3.1 LH	6.9 MLH	9.3 IH	2.1 LH	7.7 MLH	6.3 LH
9 M 28	2.3 LH	1.2 LH	6.1 IH	0.5 SH	7.8 IH	3.6 MLH
10 K 26	7.9 MLH	6.3 LH	9.5 IH	7.8 LH	8.1 MLH	7.1 LH

Forts. Tabell 1. Varje bedömares värdering av deltagarna. M=man, K=kvinn.

Avvikande bedömning, Ologisk kombination mellan värdet från fråga 1 och fråga 2.

Bedömare	7 Ramzia	8 Rohin	9 Soran	10 Teofila	11 Jao	12 Yohannes
1 K 20	2.5 SH	8.4 MLH	6.1 LH	5.3 LH	6.1 LH	0.8 MSH
2 M 21	5.6 LH	9.1 IH	2.6 SH	4.6 LH	2.2 SH	1.6 SH
3 M 20	3.8 LH	8.5 IH	2.0 SH	3.0 LH	2.0 MSH	0.3 MSH
4 K 27	8.5 IH	7.5 MLH	2.1 SH	3.7 LH	3.0 SH	0.5 MSH
5 K 56	8.3 IH	7.2 MLH	7.0 LH	6.9 MLH	3.2 LH	5.0 LH
6 M 57	7.2 MLH	4.6 LH	1.1 SH	1.4 SH	1.3 SH	4.6 MLH
7 M 31	6.2 MLH	8.2 IH	2.3 SH	5.0 MLH	1.7 SH	1.2 SH
8 K 30	8.4 IH	7.6 MLH	1.2 SH	6.6 LH	2.2 SH	2.4 SH
9 M 28	2.1 SH	3.1 LH	1.9 SH	2.1 LH	0.6 SH	1.1 MSH
10 K 26	7.0 LH	8.8 MLH	6.7 LH	7.2 LH	7.7 LH	5.0 SH

För att få en god värdering av bedömarnas genomsnittliga uppfattning av varje deltagare har två medelvärden beräknats. För att få fram ett medelvärde för svarsalternativfrågan har de fem alternativen översatts till värden mellan 0 och 4. Om en deltagare fick bedömningen *mycket stort hinder* av alla bedömare skulle det ge ett medelvärde på 0.0 medan *inget hinder* skulle ge

genomsnittet 4.0. De två medelvärdena för varje deltagare ordnar deltagarna enligt följande, där den översta deltagaren fått bäst bedömning enligt respektive fråga:

Deltagare	Fråga 1 (av 10)	Deltagare	Fråga 2 (av 4) med värdets definition i form av <i>Alternativ</i>
Nitaya	7.49	Nafisa	3.3, där 3.0 är <i>mycket litet hinder</i> och 4.0 är <i>inget hinder</i>
Rohin	7.30	Nitaya	3.2, där 3.0 är <i>mycket litet hinder</i> och 4.0 är <i>inget hinder</i>
Nafisa	6.66	Rohin	3.1, där 3.0 är <i>mycket litet hinder</i> och 4.0 är <i>inget hinder</i>
Ramzia	5.71	Ramzia	2.6, där 2.0 är <i>litet hinder</i> och 3.0 är <i>mycket litet hinder</i>
Radife	5.09	Mohammadjan	2.2, där 2.0 är <i>litet hinder</i> och 3.0 är <i>mycket litet hinder</i>
Teofila	4.58	Teofila	2.1, där 2.0 är <i>litet hinder</i> och 3.0 är <i>mycket litet hinder</i>
Mohammadjan	4.33	Radife	1.9, där 1.0 är <i>stort hinder</i> och 2.0 är <i>litet hinder</i>
Lamin	3.48	Lamin	1.8, där 1.0 är <i>stort hinder</i> och 2.0 är <i>litet hinder</i>
Soran	3.30	Neshtiman	1.5, där 1.0 är <i>stort hinder</i> och 2.0 är <i>litet hinder</i>
Yao	3.00	Soran	1.3, där 1.0 är <i>stort hinder</i> och 2.0 är <i>litet hinder</i>
Neshtiman	2.98	Yao	1.2, där 1.0 är <i>stort hinder</i> och 2.0 är <i>litet hinder</i>
Yohannes	1.67	Yohannes	0.9, där 0.0 är <i>mycket stort hinder</i> och 1.0 är <i>stort hinder</i>

Man kan se att varje deltagare rankats inom ungefär samma värderingsfält på de två frågorna. Tre deltagare har rankats på exakt samma plats i ordningen båda gångerna. Annars är de tre bäst rankade deltagarna enligt det ena värdet även de tre bästa enligt det andra värdet, fast med en annan inbördes ordning. Det samma gäller för tre deltagare som hamnat på mitten av rankingen och tre som hamnat på den nedre delen. Listan visar att medelvärdet för den första frågan har placerat fem av tolv deltagare på den övre halvan av skalan 0-10. Man kan tyda resultatet som att bedömarna anser att dessa deltagare har från ett varken bra eller dåligt uttal till ett mycket bra uttal. Sju deltagare har fått mindre än 5.0 i snitt där en av dem kan sägas ha ett dåligt till mycket dåligt uttal. Den andra frågan gällande huruvida uttalet är ett hinder för den muntliga kommunikationen har gett tre deltagare ett medelvärde som placerar dem precis över gränsen för *mycket litet hinder*. En deltagare har hamnat mellan *litet-* och *mycket litet hinder* medan fyra har bedömts ha ett uttal som utgör ett *litet hinder*. En person ligger mitt emellan *stort-* och *litet hinder* medan tre personer har placerats kring alternativet *stort hinder*.

För att se hur bedömarna kombinerat svaren från de två frågorna finns en uppställning nedan med uppgift om vilket spann siffervärdena utgör för varje svarsalternativ. För varje alternativ anges hur stor andel av den totala mängden svar som det alternativet utgör. Det alternativ som valts flest gånger av bedömarna är *litet hinder*, därefter kommer *stort hinder* följt av mycket *litet hinder* och *inget hinder*. Det alternativ som valts minst frekvent var mycket *stort hinder*.

Fr. 2 Andel Värden som förekommit samtidigt i Fråga 1

MSH: 4.2% 0.3 0.5 0.8 1.1 2.0

SH: 28.3% 0.5 0.6 1.1 1.2 1.2 1.2 1.3 1.4 1.5 1.6 1.7 1.9 2.0 2.0 2.0 2.1 2.1 2.1 2.2 2.2 2.3
2.4 2.4 2.4 2.5 2.6 2.8 2.8 3.0 3.0 3.0 3.9 4.0 5.0

LH: 33.3% 1.2 1.2 1.8 2.1 2.1 2.3 3.0 3.1 3.1 3.2 3.5 3.7 3.8 3.8 4.2 4.5 4.6 4.6 5.0 5.2 5.3
5.6 5.8 6.0 6.1 6.1 6.3 6.3 6.6 6.7 6.7 6.9 7.0 7.0 7.0 7.1 7.2 7.7 7.8 8.0

MLH: 22.5% 1.1 2.3 3.6 4.2 4.6 4.7 5.0 6.2 6.5 6.7 6.8 6.9 6.9 7.0 7.0 7.2 7.2 7.2 7.3 7.4 7.5
7.6 7.7 7.9 8.1 8.4 8.8

IH: 11.7% 5.3 6.1 7.2 7.8 8.2 8.3 8.4 8.5 8.5 8.8 9.1 9.3 9.5 9.5

Skalan nedan klargör spannet beskrivet ovan. Man kan se att *mycket litet hinder*, MLH, sträcker sig ända från värdet 1.1 till värdet 8.8. Bedömarna har alltså kombinerat MLH med väldigt olika värden på uttalsskalan i Fråga 1. En tydlig diskrepans finns bedömarna emellan för vad MLH uppfattas kunna motsvara på uttalsskalan, men en inkonsekvens finns även i hur samma bedömare relaterar MLH till uttalsskalan för olika talare (se Tabell 1).

Alt.	Spann	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
MSH:	0.3-2.0	-----										
SH:	0.5-5.0	-----										
LH:	1.2-8.0	-----										
MLH:	1.1-8.8	-----										
IH:	5.3-9.5	-----										

Av Tabell 1 framgick att bedömarna många gånger värderar samma talare väldigt olika, särskilt gällande det första värdet. Tabell 2 förtydligar skillnader och likheter mellan bedömarna. Den första kolumnen anger bedömarens kön och ålder. Kolumn två och tre redovisar resultat från första enkätfrågan medan de fem sista kolumnerna redovisar bedömningen av den andra frågan. Summan av poäng en bedömaren satt över alla talare tillsammans finns i kolumn två. Efter denna summa har också bedömarna rangordnats. Av tabellen framgår att alla kvinnliga bedömare har satt en högre poängsumma än de manliga bedömarna. Utifrån poängsumman i kolumn två har bedömarens genomsnittliga poäng per talare angetts i kolumn tre. I kolumn fyra till åtta redovisas det antal av varje svarsalternativ som bedömaren gett sammanlagt. Där kan man se att männen och kvinnorna inte skiljer sig åt på samma sätt. I tre av alternativen följer de kvinnliga och manliga resultaten varandra. Det är alternativen *stort-* och *litet hinder* som skiljer könen åt, då männen valt många *stort hinder* om man jämför med *litet hinder* medan kvinnorna gjort tvärtom. Bedömarnas respektive värden har ställts i perspektiv mot ett medelvärde.

Tabell 2. Bedömarnas sammanlagda och genomsnittliga värden. M=man, K=kvinnna.

Bedömare	Summa poäng	Medelvärde	Antal MSH	Antal SH	Antal LH	Antal MLH	Antal IH
M 28	32.4	2.7	1	4	4	1	2
M 31	45.5	3.8	0	3	2	6	1
M 20	46.2	3.9	2	5	2	2	1
M 21	48.2	4.0	0	6	3	2	1
M 57	48.8	4.1	0	4	3	3	2
K 27	49.8	4.2	1	6	2	2	1
K 20	63.3	5.3	1	2	6	2	1
K 30	63.8	5.3	0	3	4	3	2
K 56	77.1	6.4	0	0	7	3	2
K 26	89.1	7.4	0	1	7	3	1
Medel	56,4	4.71	0.5	3.4	4	2.7	1.4

3.1.4 Diskussion

Bedömningarna är svåra att analysera då de olika bedömarnas värden skiljer sig åt. Vad som är lättare att skönja är mönstret för den interna ordningen deltagarna emellan. Det beräknade medelvärdet för den första enkätfrågan kan dock tolkas som att fem av tolv deltagare enligt bedömarna har ett uttal som ligger någonstans mellan varken bra eller dåligt och mycket bra. Sju deltagare har fått mindre än 5.0 i medelvärde där en av dem kan sägas ha ett dåligt till mycket dåligt uttal.

När det gäller den andra frågan, huruvida deltagarnas uttal utgör ett hinder för den muntliga kommunikationen, har åtta deltagare fått ett resultat som placerar dem kring ett *litet hinder* eller bättre. Tre av dem har ett så högt medelvärde att det placerar dem precis över gränsen för *mycket litet hinder*. Utöver de ovannämnda åtta ligger en person mitt emellan *stort-* och *litet hinder* medan tre deltagare har placerats kring alternativet *stort hinder*. Ett av projektmålen var just att deltagarnas uttal inte skulle utgöra något hinder för den muntliga kommunikationen vid projektets slut.

Bedömarna använde klassificeringen *litet hinder* i drygt 33% av svaren till fråga 2. Det var det mest frekventa svarsalternativet. En liten besvikelse kan dock vara att uttalet bedömdes utgöra ett *stort hinder* i större utsträckning än ett *mycket litet hinder*. Nästan 12% av svaren utgjordes av *inget hinder*, vilket är positivt. Att genus är en viktig faktor vid panelbedömning och särskilt för värdering med VAS-skalan var mycket intressanta uppgifter.

Det finns förstås många faktorer som spelar in i en testsituation som inte har med just språkfärdigheterna att göra. Något som bör noteras i samband med resultatet är att deltagarna samma vecka som inspelningarna gjordes genomförde Nationella provet. Detta skapade en avmätt stämning bland deltagarna och en negativ inställning till fler test infann sig. Detta gjorde att många deltagare, särskilt de som fått ett negativt resultat på Nationella provet, kände sig omotiverade vid slutintervjun i Uttalsprojektet. En kommentar kan också göras angående den deltagare som fått sämst resultat i Panelbedömningen. Han verkade enligt läraren inte öppen för projektidén och metoden, vilket visar sig i hans resultat. Han förblev omedveten om inlärningsgången och utvecklades inte lika mycket som övriga deltagare.

3.2 TEXTLÄSNINGSANALYS

3.2.1 Syfte

Genom att bedöma textläsning kan vi fånga två viktiga moment som avspeglas i talspråket. Dels kan textläsning visa på hur en inlärare manifesterar skrivtecknen som ljudrepresentationer. Om imitation är det första steget i uttalsträning, är förståelsen av rätt ljudrepresentationer det andra, medan det sista steget är överföringen till spontant tal. Dels är det intressant att se vilken reduktion som görs vid textläsning, eftersom den reduktionen har en stark koppling till hur inlärarna reducerar sitt tal när det talas spontant. Denna analys görs för att undersöka huruvida deltagarna lärt sig det som de undervisats i under uttalslektionerna. I och med analysen av deltagarnas högläsningssuttal har Paula Grossman angivit fem mål. Undersökningen ska besvara huruvida följande mål uppnåtts eller inte:

1. Att de förlänger fler ljud än tidigare och oftast rätt
2. Att de kan producera fler vokalfonem
3. Att de får betoningen på de viktiga orden
4. Att de får någorlunda rätt fonem vid utläsning av bokstäverna
5. Att de gör vanliga reduktioner

3.2.2 Tillvägagångssätt

Deltagarna har fått läsa en dialog högt vid två olika tillfällen, med tre månaders mellanrum.

Talet som spelats in bedöms sedan genom att titta på segmentlängd, fonemprecision, satsrytm samt reduktioner. Analysen görs på en relativt generell nivå med tillräckliga detaljer för att kunna göra en kvalitetsbedömning. Kvaliteten bedöms efter hur väl inläraren undvikit framför allt grava fel som gör skillnad i förståelse och som kan leda till missförstånd. Dessa fel kan ligga på både segment-, ord- och frasnivå.

3.2.3 Resultat

Nedan redovisas de fem uppsatta målen en efter en. Varje mål efterföljs av deltagarnas respektive bedömning. Under de individuella bedömningarna finns en kommentar som säger något om bedömningen hela gruppen sammantaget.

1. Att de förlänger fler ljud än tidigare och oftast rätt.

Deltagare 1: Nja
Deltagare 2: Ja
Deltagare 3: Ja
Deltagare 4: Ja
Deltagare 5: Var okej innan. Nu också.
Deltagare 6: Ja
Deltagare 7: Ja
Deltagare 8: Ja, större skillnader, men läser för snabbt.
Deltagare 9: Ja
Deltagare 10: Ja
Deltagare 11: Var okej innan. Nu också.
Deltagare 12: Ja, lite.

Sammantaget: De allra flesta deltagare förlänger nu fler ljud än tidigare.

2. Att de kan producera fler vokalfonem.

Deltagare 1: Ja, A bättre, U och E ej bättre.
Deltagare 2: Ja, A bättre
Deltagare 3: Ja, Ö bättre
Deltagare 4: Nja, A lite bättre
Deltagare 5: Ja, U bättre.
Deltagare 6: Ja, Å och U bättre
Deltagare 7: Ja, U, Ö, A bra nu
Deltagare 8: Ja, A, Ö, E bättre
Deltagare 9: Ja, U bättre.
Deltagare 10: Ja, A och Å bättre. E och U ej bättre
Deltagare 11: Redan OK vokaler
Deltagare 12: Ungefär samma

Sammantaget: Nästan alla deltagare har förbättrat en eller flera vokalers kvalitet.

3. Att de får betoningen på de viktiga orden.

- Deltagare 1: Fler viktiga ord betonade, men fortfarande en del fel.
 Deltagare 2: Fortfarande en hel del felbetoningar.
 Deltagare 3: Ja, bra betoning!
 Deltagare 4: Mycket bättre betoning, ligger på fler viktiga ord, färre felbetoningar.
 Deltagare 5: Ja, betonar många viktiga ord, ganska få felbetoningar.
 Deltagare 6: Fler viktiga ord betonas, färre felbetoningar.
 Deltagare 7: Ja, betonar de viktiga orden, få fel.
 Deltagare 8: Betonar fler viktiga ord, inte alls lika många fel.
 Deltagare 9: Ja, betonar många viktiga ord, få fel.
 Deltagare 10: Ja, okej satsrytm, färre fel.
 Deltagare 11: Fortfarande monotont, men fler viktiga ord betonade.
 Deltagare 12: Fler betonade ord nu men fortfarande en hel del felbetoningar.

Sammantaget: Alla deltagare betonar nu fler viktiga ord. De flesta gör också färre felbetoningar. Ca fem deltagare har fått en bra satsrytm.

4. Att de får någorlunda rätt fonem vid utläsning av bokstäverna.

- Deltagare 1: Gör en hel del läsfel vid båda tillfällena, tar ibland bort hela/delar av ord, t.ex. suffix.
 Deltagare 2: En del läsfel vid båda tillfällena, oftast ordinitialt eller ordfinalt.
 Deltagare 3: Ja. Endast små läsfel.
 Deltagare 4: Ja. Några små läsfel.
 Deltagare 5: Ja. Ett par läsfel vid längre ord men färre än vid första tillfället (Problem med R och L).
 Deltagare 6: Ja. Endast ett par läsfel.
 Deltagare 7: Ja. Några läsfel.
 Deltagare 8: Ja. Endast några små läsfel.
 Deltagare 9: Ja. Några små läsfel.
 Deltagare 10: Initialt P blir F två ggr vid andra tillfället, annars bra. Inga läsfel.
 Deltagare 11: Ja. Endast ett par små läsfel.(Problem med L och R vid båda tillfällena).
 Deltagare 12: Ja. Dock många läsfel båda gångerna där hela eller delar av ord försvinner.

Sammantaget: Ingen gör direkta avläsningsfel där fonem frekvent blandas ihop. Däremot läser de flesta fel ibland, där hela ord eller delar av ett ord försvinner eller ändras. Många gånger är förändringen till en annan böjningsform, ett fel som kan härstamma från deras spontana tal. Vissa läsfel där deltagare tappar suffix kan bero på en överanvändning av reduktion. Många deltagare gör samma avläsningsfel, då vissa ord uppfattats som komplexa eller okända.

5. Att de gör vanliga reduktioner.

- Deltagare 1: Ja
 Deltagare 2: Ja
 Deltagare 3: Ja
 Deltagare 4: Ja
 Deltagare 5: Ja
 Deltagare 6: Ja

Deltagare 7: Ja
Deltagare 8: Ja
Deltagare 9: Ja nu.
Deltagare 10: Ja
Deltagare 11: Ja, nu.
Deltagare 12: Ja, nu.

Sammantaget: Alla gör nu de vanligaste reduktionerna.

3.2.4 Diskussion

Målen nämnda ovan som analyseras utifrån uppläst text visar sig till stor del ha uppnåtts. Det mest uppenbara är kanske att deltagarna blivit mer uppmärksamma på vilka ord som anses viktiga och som därför ska betonas. Man gör samtidigt färre fel i form av betoning som läggs på för situationen oviktiga ord, såsom pronomen eller artiklar. De flesta har fått ett mjukare uttal som har mer dynamik tack vare större kvantitetsskillnader och en precisare satsrytm.

3.3 LÄRARENS SUBJEKTIVA UPPFATTNING

3.3.1 Syfte

Läraren är den som spenderar tid med deltagarna och följer deras utveckling dagligen. Läraren besitter därav stor vetskap om deltagarnas språkliga utveckling, deras svagheter respektive styrkor. Det är därför viktigt att lärarens uppfattning om deltagarnas svenskkunskaper tas till vara. En lärarens bedömning av sin egen grupp bör kombineras med andra mer objektiva test eftersom bedömningens reliabilitet är för låg. Dels tenderar bedömningen att bli affektiv och dels kan läraren "vänja sig" vid sina elevers uttal och lära sig avkoda deras tal med tiden.

3.3.2 Tillvägagångssätt

Utvärderaren gjorde en intervju med en av de lärare som haft mest kontakt med V2-gruppen. Frågorna berörde deltagarens språknivå vid projektets början respektive slut. En fråga berörde direkt det uppsatta målet för deltagarna, nämligen huruvida uttalet utgör ett hinder för den muntliga kommunikationen. Denna fråga ställdes även till de naiva lyssnarna vid panelbedömningen och deras svar kan jämföras med lärarens bedömning.

3.3.3 Resultat

Så här uttryckte sig läraren om de tolv V2-deltagarna:

Deltagare 1: Före projektet utgjorde deltagarens uttal ett hinder för den muntliga kommunikationen då han hade en störande brytning. Deltagaren var mycket aktiv under uttalslektionerna, uttalet blev bättre men utgjorde vid projektets slut fortfarande ett litet hinder. Grammatiska och vokabulära kunskaper förändrades inte noterbart under projektet. Däremot såg läraren en förbättring i deltagarens läsförmåga. (Lamin)

Deltagare 2: Före projektet utgjorde deltagarens uttal ett litet hinder för den muntliga kommunikationen. Han var medveten i sin inläring och var receptiv för uttalsträningen. Uttalet är inte längre något hinder. Han är bra på att höra reduktioner och andra uttalsegenskaper och läraren tror att han kommer att bära med sig kunskaperna. Han har förutom uttal och hörförståelse även förbättrat sina grammatiska och vokabulära färdigheter. Skrivandet liksom läsningen har också blivit mycket bättre. (Mohammadjan)

Deltagare 3: Deltagarens uttal utgjorde inget hinder innan projektet började och har blivit ännu bättre under projektets gång. Andra aspekter som grammatik och vokabulär har också förbättrats. Deltagaren skriver bättre och läser mycket bättre. (Nafisa)

Deltagare 4: Deltagaren hade en del frånvaro vilket gör det svårt att bedöma henne. Hon var inte så koncentrerad som är önskvärt. Ändå har hon förbättrat sin läsförmåga avsevärt, vilket läraren säger beror på uttalslektionerna. Deltagaren har även lärt sig att höra och förstå bättre. Skriftspråket har dock inte förändrats. (Neshtiman)

Deltagare 5: Deltagarens uttal utgjorde ett litet hinder vid projektet början, som nu är borttränat. Deltagaren var medveten i inlärningsprocessen och alla delar av språket har förbättrats. Grammatiken var störande innan Uttalsprojektet, men inte längre. (Nitaya)

Deltagare 6: Deltagaren hade inget uttal som utgjorde något hinder, och har fortsatt att bli bättre. Tillsammans med uttalet är det främst grammatiken som förbättrats. Läraren ser en stor positiv förändring i både skriv- och läsförmåga. (Radife)

Deltagare 7: Deltagarens uttal utgjorde inget hinder för kommunikationen innan projektets början. Läraren har sett en stor utveckling på alla plan i både produktiv och receptiv förmåga. Deltagaren var mycket motiverad och det märkes på resultatet. (Ramzia)

Deltagare 8: Uttalet utgjorde ett litet hinder för den muntliga kommunikationen innan projektet, men inte längre. Kan dock ha lite bråttom när han talar vilket försämrar uttalet. Även om deltagaren gjort framsteg på alla plan är de inte så stora. (Rohin)

Deltagare 9: Deltagarens uttal utgjorde inget hinder vid projektets början. Han har varit aktiv i uttalsträningen och trots att han har en hörselskada har deltagaren blivit väldigt duktig på att härma uttal i en given situation och särskilda uttryck. Deltagaren har blivit bra på diktamen och det är stor skillnad mot innan projektets början. Grammatiken som var en svaghet tidigare har blivit bättre och skrivförmågan har markant förbättrats. (Soran)

Deltagare 10: Deltagarens uttal utgjorde inget hinder enligt läraren före Uttalsprojektet även om en klar brytning fanns där. Deltagaren har varit aktiv i sitt lärande och fått ett mycket bättre uttal tillsammans med ett bättre skriftspråk. (Teofila)

Deltagare 11: Deltagarens uttal utgjorde innan uttalslektionerna ett stort hinder och talet var svårt att förstå. Enligt läraren en mycket motiverad och ambitiös elev som förbättrade uttalet mest av alla språkets delar. Nu är uttalet endast ett mycket litet hinder för den muntliga kommunikationen. Deltagaren har blivit bättre på att skriva. (Jao)

Deltagare 12: Uttalet utgjorde ett hinder i början och trots att det blivit lite bättre utgör det fortfarande ett litet hinder. Enligt läraren har deltagaren förbättrat alla delar av språket men

p.g.a. deltagarens dåliga motivation och omedvetenhet är förändringarna inte så stora som önskat. (Yohannes)

3.3.4 Diskussion

Enligt läraren har alla deltagare förbättrat sitt uttal under projektiden. Av de sex deltagare som läraren ansåg ha ett uttal som utgjorde ett hinder vid projektet början, har tre tränat bort det helt. De flesta deltagare har förbättrat sina grammatiska och vokabulära färdigheter tillsammans med sin läs- och skrivförmåga. De flesta deltagare har haft en hög motivation och resultatet har blivit därefter. De som inte haft samma medvetenhet och öppenhet mot undervisningen har inte utvecklats lika mycket som de övriga.

Vid en jämförelse mellan lärarens bedömning och de naiva lyssnarnas kan man se en skillnad som inte var oväntad. De naiva lyssnarna bedömde att alla tolv deltagares uttal utgjorde något form av hinder för den muntliga kommunikationen vid projektet slut, mot lärarens tre deltagare. Det är ingen överraskning att lärarens erfarenhet har gett henne en större tolerans för andraspråkstalaras uttal, som bidrar till en annan uppfattning vid bedömning. Dock finns en likhet i lärarens respektive panelens resultat. Av de tre som läraren anser fortfarande har ett uttalshinder efter projektet, har två av dem enligt de naiva lyssnarna störst uttalshinder i gruppen. Den tredje har av lyssnarna rankats som åtta av tolv i gruppen och varför läraren och lyssnarna skiljer sig här är oklart.

3.4 DELTAGARNAS SUBJEKTIVA UPPFATTNING

3.4.1 Syfte

En intervju hölls individuellt med varje deltagare i slutet av projektet för att få dennes subjektiva bild av projektet, uttalsträningen och deras egen språkliga utveckling. Det finns ett stort värde i att ta reda på hur deltagarna själva upplevt projektet och huruvida de har positiva associationer eller inte.

3.4.2 Tillvägagångssätt

Frågorna som intervjun baserades på ställdes för att utröna hur deltagarna själva ser på kursen, vad de bär med sig därifrån och sina svenskkunskaper följer nedan.

1. Vad tycker du om den här kursen i uttal som du haft?
2. Märker du någon skillnad i ditt språk?
3. Har någon påpekat att du blivit bättre?
4. Förstår du bättre nu? Förstår andra dig bättre?
5. Tycker du att det har hjälpt dig att läsa bättre?
6. När du slutar SFI nu, hur ska du fortsätta öva uttalet?

3.4.3 Resultat

Så här svarade deltagarna på de sex frågorna:

Deltagare 1:

1. Jättebra, det går bättre att prata nu.
2. Förut visste jag inte hur man skulle prata, vilket ord som är långt resp kort. Nu förstår jag det.
3. Min fru har sagt att jag pratar bra nu
4. Förstår bättre nu. Och andra förstår vad jag säger. förstår mkt mer när folk pratar. Många som inte gått kursen säger att kursen verkar bra.
5. Ja, absolut, hjälper mkt.
6. Vill lära mig mer svenska (säger inte hur).

Deltagare 2:

1. Jättebra, bra för uttalet, jättebra när man läser.
2. Ja, när andra pratar hör jag vad de säger. När jag pratar måste jag säga rätt uttal.
3. Jag har inte pratat med samma personer som tidigare.
4. Det är lättare att förstå.
5. Det hjälper. Visste inte hur man skulle betona, när pauser kom osv.
6. Man måste träna. Prata med andra. Titta på TV, ha text på TV:n och lyssna på radio.

Deltagare 3:

1. Jättebra. Vi kan berätta och prata så bra nu, läsa mycket.
2. Förstår bättre nu, folk förstår mig också tror jag
3. Mina barn säger att jag pratar bättre och min granne säger att jag pratar så bra för att ha varit här så kort tid.
4. Jag förstår med och andra förstår mig bättre.
5. Läser bättre, lättare nu.
6. Läsa och studera. Titta på nyheterna, lyssna på band.

Deltagare 4:

1. Det har hjälpt mig med uttalet. Viktigt med uttal.
2. Förstår gamla människor bättre, jag hör bättre. Läser även bättre.
3. Förut förstod jag inte folk och kunde inte svara men nu förstår folk mig.
4. Ja.
5. Jag läser bättre.
6. Jag ska jobba.

Deltagare 5:

1. Bra och roligt att träna på olika sätt, när man skriver och när man pratar och vad man ska tänka på när man pratar.
2. Ja
3. Min fästman tycker jag pratar bra, när jag inte pratar för fort.
4. Ja, när jag pratar med svenska förstår de mig. Min mans föräldrar förstår mig nu. De säger att jag pratar bra.
5. -

6. Jag pratar mycket svenska hemma, tittar på barnprogram och andra program. Mina kusiner är svenska också så jag pratar svenska med dem.

Deltagare 6:

1. Jättebra kurs, har tränat hur man ska tala och uttala ordet. Gick jättebra för mig, är positiv.
2. Jag pratar bättre nu.
3. Mina barn lyssnar på mig och förstår vad jag säger.
4. Jag förstår mycket bättre än förut.
5. Jag läser och skriver bättre nu.
6. Jag måste träna, läsa böcker, skriva, titta i anteckningar.

Deltagare 7:

1. Jättebra, jag kan prata mycket bättre nu.
2. Jag förstår bättre, läser och skriver bättre.
3. Min doktor förstod mig jättebra och sa att jag pratade bra.
4. Ja.
5. Jag läser bättre nu, fick lyssna på en CD och läsa efter. Skriver diktamen jättebra nu, det kunde jag inte förut.
6. Man måste prata, som vi lärt oss. Lyssna på svenska och läsa samma som svenskar gör.

Deltagare 8:

1. Jättebra och roligt. Vi kunde lära oss att prata bra svenska och skilja mellan hur man pratar och läser och skriver. Viktigt att kunna förklara vad man menar.
2. Ja, när jag pratar, skriver och läser.
3. På min pianokurs säger de att jag pratar väldigt bra nu, mycket bättre än förut.
4. Jag förstår jättebra nu. Andra förstår mig också bättre.
5. Lättare att läsa nu. Vet vilka ljud som ska reduceras. Skriver bättre, precis som talet.
6. Jag ska studera vidare. Det är bra att titta hur andra pratar och hur munnen fungerar. Ska lyssna mycket på radio och TV, läsa mycket texter.

Deltagare 9:

1. Jättebra för uttalet. Bra att lära sig mer språk.
2. Det hjälper mycket.
3. Ja.
4. Ja, jag förstår bättre och andra förstår mig bättre.
5. Nej, jag är inte bra på att skriva, har inte studerat tidigare. Det går lättare att läsa nu.
6. Av att jobba och ha kontakt med svenskar. Skolan hjälper mycket. Radio, TV och text-TV samt läsa tidningar.

Deltagare 10:

1. Jag tycker om uttal så mycket för det har hjälpt mig. Förut kunde jag inte säga en mening på svenska men nu kan jag prata lite och förstår nästan allting.
2. Jag kan prata bättre och förstår bättre.

3. Min man säger att jag pratar bra svenska nu. Mina klasskamrater och lärare har också sagt det.
4. Ja
5. Ja jag läser och skriver bättre.
6. Jag jobbar deltid och där kan jag träna. Vill fortsätta på komvux och sedan läsa till undersköterska. Vill läsa om Sveriges lagstiftning på Uppsala universitet.

Deltagare 11:

1. Har hjälpt mig till att veta vilka ljud som är korta och vilka som är långa.
2. Kan prata och läsa bättre.
3. Min man och min kompis har sagt att jag pratar bättre.
4. Ja, det hjälper mycket.
5. Ja, eftersom man inte pratar och skriver likadant. Vet hur jag ska reducera nu. Hjälper mig att läsa också.
6. Titta i lexikon efter vilka ljud som är långa respektive korta. Lyssna på svenskar när de pratar.

Deltagare 12:

1. Bra, har hjälp mig.
2. Min kompis säger att jag pratar bättre nu.
3. Se ovan.
4. Ja, jag förstår bättre och andra mig.
5. Det är lite lättare att läsa men jag skriver inte bättre.
6. Träna hemma eller i biblioteket. Göra övningar i dataprogrammet Lingus. Jag tycker om att läsa svenska böcker och titta på svenska TV-program. Lyssnar även på radio.

3.4.4 Diskussion

Även en subjektiv uppfattning är av stor vikt när det gäller att utvärdera ett projekts eventuella framgång. Som synes av intervjusvaren är deltagarna som grupp väldigt nöjda med Uttalsprojektet. De allra flesta använder ord som *jättebra* för att beskriva kursen. De flesta säger sig ha förbättrat sitt uttal såväl som sin förmåga att läsa och skriva. De flesta deltagare har människor i sin omgivning som påpekat deras positiva utveckling och många uttrycker en upplevelse av att förstå och bli bättre förstådd. När deltagarna delgav hur de skulle träna vidare på uttalet skönjades en medvetenhet om hur de skulle fånga språket och uttalet i vardagen. Projektet har därmed öppnat upp en nytt sätt att se på språket och uttalet och gett nya verktyg för deltagarna att arbeta vidare med svenskan i framtiden.

4. DISKUSSION

Här följer sammanfattningsvis en sammanvägning av de resultat som kommit av de olika analysmetoderna. När det gäller panelbedömningen med de naiva lyssnarna skiljde sig de tio bedömarnas värderingar nämnvärt åt och genus var en avgörande faktor. Vid uttalsbedömning på VAS-skalan, 1-10, framkom att fem av tolv deltagare fick 5 eller högre i genomsnitt, där 0 var *Mycket dåligt uttal* och 10 var *Mycket bra uttal*. De resterande sju fick alltså mindre än 5 poäng i medelvärde. Den andra frågan som panelen fick skulle ge svar på projektmålets fråga, huruvida deltagarnas uttal utgjorde ett hinder för den muntliga kommunikationen eller inte. De naiva lyssnarna bedömde att alla tolv deltagares uttal utgjorde något form av hinder. Åtta deltagares uttal klassificerades kring ett *litet hinder* eller bättre. Tre av dem hade ett värde som placerade dem över gränsen för *mycket litet hinder*. Utöver ovannämnda åtta låg en deltagare mitt emellan *stort-* och *litet hinder* medan tre deltagare placerades kring alternativet *stort hinder*. Dessa resultat framstår som positiva men uppnår ändå inte målet. Huruvida det var skillnaden mellan panelens och projektledningens definition av "hinder" som gjorde att målet inte uppnåddes eller om målet helt enkelt var för högt återstår att diskutera. Svaret ligger kanske någonstans mitt emellan.

Mål sattes upp i samband med textläsningsanalysen för att se om deltagarna lärt sig de moment som de tränat på. Målen visade sig till stor del ha uppnåtts. Deltagarna hade framför allt blivit bättre på att betona viktiga ord i satsen, såsom följer svensk satsrytm. De flesta hade fått ett mjukare uttal tack vare en större variation och precision av den komplementära segmentlängden.

När det gäller lärarens subjektiva uppfattning hade alla deltagare förbättrat sitt uttal under projekttiden. Tre deltagare hade dock fortfarande ett uttal som utgjorde ett litet kommunikativt hinder vid projektets slut. De flesta deltagare hade förbättrat sina grammatiska och vokabulära färdigheter såsom sin läs- och skrivförmåga. Vid en jämförelse mellan lärarens bedömning och de naiva lyssnarnas framkom en inte oväntad skillnad. Medan läraren ansåg att endast tre deltagares uttal utgjorde ett hinder vid projektets slut, bedömde panelen att alla tolv deltagares uttal var sådant. Lärarens större erfarenhet av och tolerans gentemot brutet tal bidrog till bedömningsskillnaden.

Deltagarnas subjektiva uppfattning av projektet och uttalsträningen visade sig vara mycket positiv över lag. De flesta deltagare trodde sig ha lättare att både bli förstådda och förstå andra och sa sig även ha förbättrat sin förmåga att läsa och skriva, vilket de fått gehör för av människor i sin omgivning. Många deltagare verkade ha fått en större medvetenhet om det svenska språket i allmänhet och uttalet i synnerhet.

Referenser:

Boyd, S. 2003. *ProsIT- Ett metodutvecklingsprojekt inom Sfi. En utvärdering av projektet.*

Cunningham, U. & Engstrand, O. 1989. *Perceived strength and identity of foreign accent in Swedish.* PERILUS X: 65-86. Stockholm: Department of linguistics.

Wewers, M. & Lowe, N. 1990. *A Critical Review of Visual Analogue Scales in the Measurement of Clinical Phenomena.* /Research in Nursing and Health/